

- WERPACHOWSKI C. 2000. Lista roślin naczyniowych Kotliny Biebrzańskiej ze szczególnym uwzględnieniem Biebrzańskiego Parku Narodowego. – Parki Nar. Rez. Przyr. **19**(4): 19–52.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZARĘBA R. 1975. Bażyna czarna *Empetrum nigrum* w Puszczech Augustowskiej i Romińskiej. – Chronimy Przyr. Ojcz. **2**: 53.
- ZARZYCKI K. & GUZIK J. 1975. The Crowberry – *Empetrum nigrum* L. and *E. hermaphroditum* (Lange) Hagerup in Poland. – *Fragm. Flor. Geobot.* **21**(4): 423–431.

ALEKSANDER KOŁOS, *Zakład Ekologii Krajobrazu, Politechnika Białostocka, ul. Wiejska 45A, PL-15-351 Białystok; e-mail: akolos@pb.bialystok.pl*

Przyjęto do druku: 30.05.2005 r.

Nowe stanowisko *Carex pendula* (Cyperaceae) na Wyżynie Śląskiej

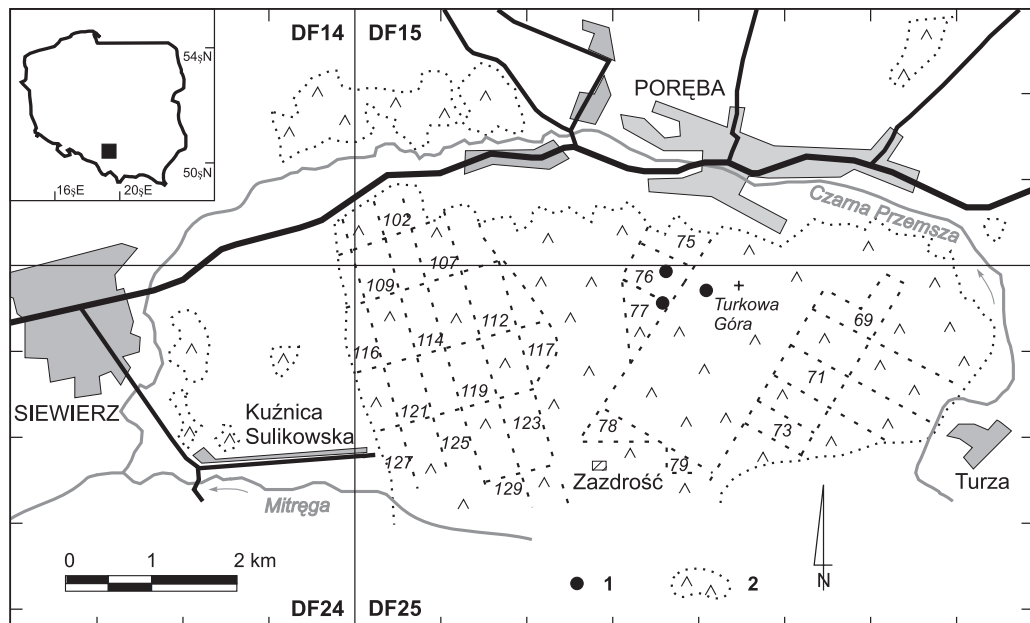
Carex pendula Huds. (turzyca zwisła) jest gatunkiem reglowym, który występuje w Karpatach i na Pogórzu Karpackim oraz w Sudetach (GUZIK & ZAJĄC 1971; ZAJĄC 1996). Na Niżu Polskim stanowiska tej turzycy zostały stwierdzone jedynie na Przedgórzu Sudeckim, zaliczanym według geobotanicznego podziału Polski do Krainy Kotliny Śląska (SZAFER 1972) oraz na Wyżynie Śląskiej (BABCZYŃSKA-SENDEK & CABALA 1998; CZYŁOK & BARYŁA 2003).

Turzyca zwisła jest uważana za takson charakterystyczny dla związku *Alno-Ulmion* oraz za gatunek regionalnie wyróżniający podgórski łąg jesionowy *Carici remotae-Fraxinetum* (MATUSZKIEWICZ 2001). Rośnie zwykle pojedynczo lub w skupiskach, rzadziej w większych płatach, na glebach ilasto-gliniastych. Odnajdywano ją głównie w lasach bukowych, jodłowych i łągowych w miejscach wysięku lub czasowej stagnacji wody, często na skraju teras potoków lub lokalnych obniżen terenu (GUZIK & ZAJĄC 1971; CZYŁOK & BARYŁA 2003).

Nowe stanowisko tej górskiej rośliny odnaleziono w 2004 r. na terenie gminy Poręba, na północno-wschodnim krańcu Garbu Tarnogórskiego, wchodzącego w skład Wyżyny Śląskiej (KONDRACKI 1998). Zlokalizowane jest ono w kompleksie leśnym „Las Porębski”, na południe od miasta Poręba (Ryc. 1). Turzyca zwisła rośnie tutaj w trzech, blisko siebie położonych miejscach – w oddziale 76a leśnictwa Poręba, Nadleśnictwa Siewierz (kwadrat ATPOL **DF 2503**: 50°28'32"N, 19°19'47"E, 355 m n.p.m.), na poboczu drogi leśnej pomiędzy oddziałem 77 a 76 (kwadrat ATPOL: **DF 2503**: 50°28'21"N, 19°19'46"E, 340 m n.p.m.) oraz na terenie lasu prywatnego, znajdującego się na wschód od oddziału 76 ((kwadrat ATPOL **DF 2504**: 50°28'21"N, 19°19'54"E, 350 m n.p.m.)

Fragment lasu liściastego, w którym stwierdzono *Carex pendula*, wyróżnia się urozmaiconą rzeźbą terenu. Występują tutaj liczne, podtopione doły, tzw. warpie, które powstały w wyniku eksploatacji w ubiegłych wiekach węgla brunatnego i rudy żelaza. W tej części kompleksu leśnego dominują fitocenozy *Tilio cordatae-Carpinetum betuli stachyetosum* oraz *Fraxino-Alnetum*.

Na terenie Lasu Porębskiego odnaleziono 152 osobniki tego gatunku. Rosną one w rozproszeniu po kilka, kilkanaście okazów, zwykle zebranych w kępy, na obrzeżach podmokłych dołów (warpii) oraz na skraju wilgotnych koryt okresowych potoków. Siedliska te charakteryzują się sporym zacienieniem (zwarcie koron drzew wynosi 70–90%) oraz dużą wilgotnością podłoża. Większa część porębskiej populacji turzycy zwistej związana jest z płatami łągu jesionowo-olszowego. Skład florystyczny zbiorowiska z jej udziałem ilustruje przykładowe zdjęcie fitosocjologiczne.

Ryc. 1. Lokalizacja nowego stanowiska *Carex pendula* Huds. 1 – nowe stanowisko, 2 – lasy

Fig. 1. Position of the new site of *Carex pendula* Huds. 1 – new locality, 2 – forests

Data: 19.08.2004 r., pow. zdj. 300 m², pokrycie warstwy a – 70%, warstwy b – 40%, warstwy c – 100%, warstwy d – 10%, liczba gatunków – 50. **DAss. Fraxino-Alnetum:** *Lysimachia vulgaris* 2.1; *Carex elongata* 1.2; *Lycopus eropaeus* 1.1; *Scutellaria galericulata* 1.1; *Solanum dulcamara* 1.1; **DSAll. Alnenion glutinoso-incanae:** *Alnus glutinosa* a 3.2; b.1.2; *Athyrium filix-femina* 2.2; *Oxalis acetosella* 2.2; *Caltha palustris* 1.2; *Ranunculus repens* +; **ChAll. Alno-Ulmion:** *Carex remota* 1.2; ***Carex pendula* 1.2;** *Circaea lutetiana* 2.1; *Festuca gigantea* +; **ChO. Fagetalia sylvaticae:** *Carex sylvatica* 3.2; *Galeobdolon luteum* 3.2; *Stachys sylvatica* 3.2; *Asarum europaeum* 2.2; *Sanicula europaea* 2.2; *Pulmonaria obscura* 1.2; *Viola reichenbachiana* 1.2; *Daphne mezereum* +; *Ranunculus lanuginosus* +; **ChCl. Querco-Fagetea:** *Fagus sylvatica* a 1.2, b 2.1, c 1.1; *Carpinus betulus* a 2.2, b 1.2; *Ulmus glabra* a 1.2; *Acer pseudoplatanus* b 3.2; c 1.1; *Fraxinus excelsior* b 2.2, c 1.1; *Aegopodium podagraria* 3.2; *Brachypodium sylvaticum* 1.2; *Acer platanoides* +; *Euonymus europaea* +; **Inne:** *Betula pendula* a 2.2; *Sorbus aucuparia* b 1.1; *Ajuga reptans* 2.2; *Geum rivale* 2.2; *Rubus hirtus* 2.2; *Lysimachia nummularia* 1.2; *Valeriana simplicifolia* 1.2; *Cardamine amara* 1.1; *Equisetum sylvaticum* 1.1; *Myosotis palustris* 1.1; *Dryopteris carthusiana* +; *Equisetum arvense* +; *Mentha aquatica* +; *Quercus robur* +; *Rubus idaeus* +; *Tussilago farfara* +; *Impatiens parviflora* r; *Plagiomnium elatum* d 2.2; *Calliergonella cuspidata* d 1.2.

W południowej części Niżu Polskiego *Carex pendula* była odnotowana dwukrotnie. Oba te notowania pochodzą z Lasu Mokrznia na Wyżynie Śląskiej (BABCZYŃSKA-SENDEK & CABAŁA 1998; CZYŁOK & BARYŁA 2003). Nowe stanowisko z okolic Poręby, oddalone od Lasu Mokrznia o około 9 km, jest teraz na przedpolu Karpat najdalej wysunięte na północ i tym samym wyznacza tutaj północną granicę ogólnego zasięgu tej turzycy.

Summary. A new locality of *Carex pendula* (Cyperaceae) in the Silesian Upland. *Carex pendula* Huds. is a very rare mountain species in the Polish Lowlands. The third locality of this plant in the Silesian Upland was found in 2004. It is situated in a private part of the "Poręba" forest, south to Poręba town (50°28'32"N, 19°19'47"E, 355 m a.s.l.; 50°28'21"N, 19°19'46"E, 340 m a.s.l.; 50°28'21"N, 19°19'54"E, 350 m a.s.l.; DF25 square of the ATPOL grid). The new site of *C. pendula* is about 9 km from the nearest localities of this species in the "Mokrznia" forest in Dąbrowa Górnicza vicinity. The majority from among of 152 specimens creating this population occurs in patches of *Fraxino-Alnetum* association.

LITERATURA

- BABCZYŃSKA-SENDEK B. & CABAŁA S. 1998. *Carex pendula* (Cyperaceae) – nowy gatunek dla flory Wyżyny Śląskiej. – *Fragm. Flor. Geobot. Ser. Polonica* 5: 305–307.
- CZYŁOK A. & BARYŁA J. 2003. Notatki florystyczne i ekologiczne z okolic Dąbrowy Górniczej i Sławkowa (Wyżyna Śląska). – *Natura Silesiae Superioris* 7: 11–17.
- GUZIK J. & ZAJĄC A. 1971. Materiały do rozmieszczenia roślin naczyniowych w Karpatach polskich. 4. *Carex pendula* Huds. – *Fragm. Flor. Geobot.* 17(4): 513–524.
- KONDRACKI J. 1998. Geografia regionalna Polski. s. 441. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- MATUSZKIEWICZ W. 2001. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. *Vademecum Geobotanicum* 3. s. 537. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- SZAFER W. 1972. Szata roślinna Polski niżowej. – W: W. SZAFER & K. ZARZYCKI (red.), Szata roślinna Polski 2, s. 17–188. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- ZAJĄC M. 1996. Mountain vascular plants in the Polish Lowlands. – *Polish. Bot. Stud.* 11: 1–92.

AGNIESZKA HENEL, *Katedra Geobotaniki i Ochrony Przyrody, Uniwersytet Śląski, ul. Jagiellońska 28, PL-40-032 Katowice, Polska*

Przyjęto do druku: 16.05.2005 r.

Nowe taksony krytycznych rodzajów *Crataegus* i *Rubus* (Rosaceae) we florze Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej

Rodzaje *Crataegus* L. i *Rubus* L. należą do rodzajów krytycznych, co wynika z dużej zmienności cech w obrębie poszczególnych taksonów, łatwości ich wzajemnego krzyżowania się oraz występowania zjawiska apomiksji. Z tego względu, taksonomią głogów i jeżyn zajmuje się niewiele osób, a informacje zawarte w literaturze są często fragmentaryczne. Dlatego też od dwóch lat (2002–2004), prowadzone są szczegółowe badania mające na celu